

Наталія Сорокіна, Інсбрукський університет, Австрія

Автентичні Художні Тексти В Мовному Класі: Переосмислюючи Традицію

The present action research study proposes reconsidering the didactic value of authentic fiction texts in the context of new goals and approaches to teaching foreign languages and Ukrainian as a foreign language in particular. It describes the role played by literature as the means to foster learners' intercultural communicative competence. The author proposes the inclusion of authentic fiction texts through a content-based instruction. A total of 19 students participated in this study and responded to the questionnaire in the summer semester of 2023 at University of Innsbruck and University of Graz, Austria. In addition, the researcher interviewed eight instructors teaching Ukrainian and other Slavonic languages as foreign in universities and schools of Austria. Collected data prove that integrating literature in the course of Ukrainian, as a foreign language within content-based learning constitutes communicative reading practice, motivated language acquisition, and the opportunity to enrich students' cultural awareness through social intercultural interaction.

Keywords: authentic fiction text, intercultural communicative competence, content-based instruction, Ukrainian as a foreign language.

Нові цілі і підходи до навчання іноземних мов і української як іноземної зокрема, спонукають дидактів і практиків поглянути по-новому на традиційні засоби і методи навчання. У статті розглядається дидактична цінність автентичних художніх текстів для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів. Одним із шляхів інтеграції автентичних художніх матеріалів є контент-орієнтована технологія навчання. У дослідженні, яке проводилося у літньому семестрі 2023, взяли участь 19 студентів-славістів з університету Інсбрука та Граца, а також 8 викладачів, які викладають українську та інші слов'янські мови як іноземні в університетах і школах Австрії. Результати проведеного опитування серед студентів-славістів, бесід з викладачами та спостереження за навчальним процесом засвідчили, що використання автентичних художніх текстів в межах контент-орієнтованої технології навчання сприяє розвитку навичок читання, набуттю студентами комунікативного досвіду, культурологічних знань у процесі міжкультурної взаємодії і підвищенню навчальної мотивації.

Ключові слова: автентичний художній текст, міжкультурна комунікативна компетентність, контент-орієнтована технологія, українська мова як іноземна.

1. Вступ

З початком повномасштабного вторгнення інтерес до України, її мови, культури, історії помітно виріс як прояв солідарності світу з народом України. За даними популярної платформи для вивчення мов Duolingo більше мільйона людей у світі почали вивчати українську мову (Duolingo Language Report, 2022). У світлі цього, проблема якісного викладання української як іноземної мови і забезпечення процесу відповідними навчальними матеріалами знаходиться в епіцентрі уваги лінгводидактів і практиків як в Україні, так і за її межами.

Компетентнісна парадигма іншомовної освіти, яка в останні десятиліття є провідною у сфері навчання іноземних мов і української як іноземної зокрема, зорієнтовує на формування комунікативної компетентності, тобто вміння здійснювати спілкування в усній і письмовій формах, дотримуючись традицій і норм, прийнятих у країні, мова якої вивчається (Lassnigg, 2015, 25–26). Разом із тим, тенденції розвитку світового суспільства сьогодні зумовлюють необхідність громадян співіснувати, взаємодіяти, будувати міжкультурні зв'язки з представниками різних країн і культур. Це актуалізує проблему формування міжкультурної комунікативної компетентності у процесі навчання іноземної мови. В цьому контексті завдання викладача української мови як іноземної полягає у формуванні стійкої мотивації до вивчення мови та засвоєння культури України, з одного боку, і доборі ефективних засобів формування цієї компетентності у процесі опанування українською мовою, з іншого.

2. Постановка проблеми і мети дослідження

Процес формування міжкультурної комунікативної компетентності відбувається із залученням різних засобів: навчальні підручники, ЗМІ, документальні і художні фільми, пісні, відеоматеріали (Lázár, 2003). До наведеного переліку можна додати інтернет ресурси, соціальні сервіси. Всі вони слугують джерелом культурологічних відомостей і лінгвокраїнознавчих знань. Утім, підручник розглядається як основний засіб іншомовної підготовки і відповідно формування міжкультурної комунікативної компетентності. Здійснений аналіз змісту низки підручників з української мови як іноземної (Мазурик, 2022; Десятьорова, 2020; Назаревич & Гавдида, 2017), власний практичний досвід засвідчили, що, незважаючи на наявність у їхньому змісті текстів для читання різної тематики, їх різноманітність є недостатньою, так як більшість матеріалів пропонується в публіцистичному стилі, натомість поетичні і прозові художні твори або відсутні, або представлені фрагментарно. Крім того, у змісті деяких підручників наявний помітний брак автентичної мови і культурної інформації. У цьому зв'язку, поділяємо думку Berardo (2006, 64), який зазначає, що мова в підготовлених текстах часто є “штучною” і “неваріативною”. Більшість посібників зосереджені на презентації і тренуванні лінгвістичних аспектів мови в ідеально сконструйованих реченнях, текстових фрагментах, які насправді важко сприймаються. Як слушно зауважують фахівці, “штучна мова” підручників не здатна створити модель реального або наближеного до реального мовного середовища (Stryker & Leaver, 1997, 28). Такій мові бракує природної надлишковості та низки контекстних підказок для розуміння, вона відрізняється від фактичного матеріалу, з яким студенти можуть зіткнутися у реальному житті. Варто додати, що змісту багатьох підручників не вистачає країнознавчих елементів і культурологічних відомостей, необхідних для подолання комунікативних перешкод під час спілкування. Зрозуміло, що підручник як основний засіб навчання іноземної мови не є єдиним джерелом навчальної інформації. У цьому сенсі, не можна погодитись з Бориско (2000, 10) в тому, що для навчання міжкультурної комунікації потрібні принципово інші навчальні матеріали, які моделюють діалог культур країн рідної мови та тієї, що вивчається. З огляду на це, слідом за Kratsch (2000) вбачаємо в автентичних художніх текстах дидактичний потенціал для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів. У науковій літе-

ратурі поки що не існує єдиного тлумачення поняття «автентичний художній текст». Існують різні погляди на цю проблему. Ми слідом за Редьком (2022, 148) дотримуємося думки, що автентичним є оригінальний текст, який не підлягав ніяким методичним обробкам. Необхідність переосмислити цей традиційний ресурс і розглянути можливість його залучення у курс української мови як іноземної зумовлюють актуальність цього дослідження. Отже, логіка нашої наукової розвідки вимагає з'ясування таких питань:

- Чи є автентичні художні тексти ефективним засобом формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів у мовному класі?
- Чи сприяє використання автентичних художніх текстів підвищенню навчальної мотивації здобувачів освіти?

3. Виклад основного матеріалу

З метою визначення, наскільки ефективними є автентичні художні тексти у процесі формування міжкультурної комунікативної компетентності на заняттях української мови як іноземної, на наш погляд, слід уточнити основні поняття дослідження, а саме: 1) міжкультурна комунікативна компетентність студента-слависта; 2) автентичний художній текст і 3) контент-орієнтована технологія навчання як спосіб інтеграції художніх текстів у мовний курс.

3.1 Міжкультурна комунікативна компетентність

Аналіз наукових джерел засвідчив, що вчені розглядають міжкультурну комунікативну компетентність як поняття дещо ширше, ніж власне комунікативна компетентність. Так, комунікативна компетентність трактується як здатність особистості сприймати повідомлення і обговорювати його значення з іншими учасниками спілкування в межах певної лінгвокультурної спільноти (Savignon, 2001, 23). Натомість, під міжкультурною комунікативною компетентністю вчені розуміють здатність особистості ефективно взаємодіяти з представниками інших культур, усвідомлювати їхню відмінність від власної (Lázár, 2003; Редько, 2022). Це є актуальним в умовах сучасного мобільного суспільства. Вивчення іноземних мов та їх використання як засобу міжнародного спілкування сьогодні неможливе без глибокого і різнобічного знання культури носіїв цих мов, їхнього менталітету, національного характеру, способу життя, бачення світу, звичаїв, історії, традицій (Станкевич, 2016, 234–235). Лише поєднання цих двох видів знання – мови і культури – забезпечує ефективне та плідне спілкування. Відповідно, процес навчання іноземної мови і української, зокрема, має включати окрім лінгвістичних знань країнознавчі елементи, культурологічні відомості тощо. На думку фахівців, це пов'язане не тільки з бажанням надати навчальному процесу зацікавленості, а внутрішньою необхідністю самого процесу навчання (Кочан та ін., 2022). А отже, мова йде про формування міжкультурної комунікативної компетентності. Поділяємо думку Deardorff (2006, 251) про те, що міжкультурна комунікативна компетентність проявляється лише за умов міжкультурного спілкування, де комунікативна компетентність як така не забезпечує його ефективність, адже комунікантам бракує знань, культурних правил і технік їхнього використання. Отже, повноцінне міжкультурне спілкування виступає

умовою та водночас продуктом функціонування міжкультурної комунікативної компетентності особистості. Така компетентність визначається як особлива здатність людини здійснювати повноцінне міжкультурне спілкування, сприймати мовне та культурне розмаїття, досягати взаєморозуміння між представниками різних культур навіть за умови посереднього володіння іноземною мовою на основі знання, розуміння, дотримання універсальних правил і норм поведінки, які створюють міжнародний етикет спілкування (Troncoso, 2010, 84–85). Це трактування є найбільш близьким нашому розумінню категорії, що розглядається, і дає нам підґрунтя для формулювання власного бачення поняття в площині теми дослідження. Отже, під міжкультурною комунікативною компетентністю студента-слависта розуміємо характеристику особистості, котра передбачає набуття досвіду спілкування українською мовою в усній та письмовій формах, засвоєння культурних цінностей українського народу, а також уміння ефективно реалізовувати себе в умовах міжкультурної комунікації. Принагідно зазначимо, що незважаючи на те, що лінгвістична компетентність є надважливою для реалізації міжкультурного спілкування, її виявляється недостатньо для задоволення потреб сучасного здобувача освіти. Процес розвитку міжкультурної комунікативної компетентності обов'язково передбачає взаємопов'язане формування як лінгвістичної, так і культурологічної компетентностей. У цьому сенсі Костиця (2017) зауважує, що мова є віддзеркаленням культури, в якій знайшли своє відображення навколишній світ, суспільне самопізнання народу, національний характер, система цінностей і ціннісних орієнтацій, світосприйняття та бачення світу. Поділяємо думку Вугат (1997, 113) про те, що автентичні художні тексти наповнені реальною мовою, а відтак, можуть слугувати потужним засобом розвитку міжкультурної комунікативної компетентності студентів. Учений наголошує, що не лише люди, але й “документи” та “культурні продукти”, створені суспільством, є джерелом країнозначих та культурологічних відомостей, необхідних для реалізації спілкування цією мовою. Розглянемо, у чому ж полягає навчальний потенціал продуктів художньої літератури для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів.

3.2 Автентичні художні тексти як засіб формування міжкультурної комунікативної компетентності

Автентичність серед інших критеріїв добору іншомовного дидактичного матеріалу є головною вимогою, що висувається Радою Європи до навчальних текстів і матеріалів (Рада Європи, 2020). Під автентичністю в методиці навчання іноземних мов розуміють застосування автентичного мовного та мовленнєвого матеріалу у процесі навчання (Кочан та ін., 2022; Will et al., 2023).

Питання використання автентичного художнього тексту для різних цілей навчання не є новим у царині методики навчання іноземних мов і української як іноземної зокрема (Цісар, 2012; Щепанська, 2022; Станкевич, 2016; Kremel et al., 2023). Утім, ще й дотепер не існує чіткого уявлення про дидактичний потенціал автентичних художніх текстів та особливості їх ефективної інтеграції у навчальний процес. Це означає, що великі можливості художніх

текстів залишаються ще нереалізованими і вимагають з'ясування в контексті проблеми цього дослідження.

В цілому, всі види матеріалів для читання, а саме газети, журнали, книги імпліцитно наповнені культурологічною інформацією різного рівня, оскільки вони є продуктами певної мовленнєвої спільноти (Arsari, 2014, 89). Водночас, слід зауважити, що художні тексти є досить складним матеріалом для розуміння студентами і відповідно мають певні складнощі щодо їхньої інтеграції у навчальний процес. Викладачі не наважуються використовувати автентичні художні тексти у повній мірі в мовному класі, тому що вважають, що такі навчальні матеріали слугують здобувачам освіти лише ресурсом для додаткової інформації і мотивації лише у деякій мірі (Kramtsch, 2000, 76). Втім, таке ставлення до автентичних художніх текстів варто переглянути.

Вивчення науково-джерельної бази та власний практичний досвід дозволяють зробити припущення про те, що автентичні художні тексти є потужним джерелом різнобічного знання культури носіїв мови, їхнього менталітету, національного характеру, способу життя, бачення світу, звичаїв, традицій. Kramtsch (Will et al., 2023, 13) наголошує, що автентичні тексти приносять в мовний курс “смак реального світу”, який не зазнав педагогічного втручання. Перевагою на користь використання автентичних матеріалів у навчанні іноземних мов є те, що художні тексти позитивно впливають на мотивацію навчання, оскільки містять цікаву інформацію для особистісного і професійного розвитку (Short, 2011, 139). Daskalovska & Dimova (2012, 1184) зазначають, що читання художніх творів у межах мовного курсу підвищує загальний рівень знань, розвиває пам'ять, увагу і мислення. Amer (2003, 65–66) стверджує, що автентичні тексти допомагають вивчати і вдосконалювати мову за рахунок використання оригінальної лексики носіїв мови. McCay (2001), Savviduo (2004) та Цісар (2012) переконані, що студенти набувають досвіду міжкультурного спілкування під час взаємодії з автентичними художніми текстами. Це є актуальним в площині досліджуваної проблеми. Автентичні художні тексти сприяють формуванню в студентів уявлень про схожість і розбіжність окремих явищ із сфер життєдіяльності своїх співвітчизників і народу, мова якого вивчається. Це дозволяє не тільки знайомитися з менталітетом інших націй і народів, але й формувати власну життєву позицію, а також набувати досвіду зіставляти, робити висновки, висловлювати особисте ставлення до об'єктів спілкування, оприлюднювати свої оцінні судження, що є характерним для компетентнісної парадигми навчання іншомовного спілкування (Red'ko et al., 2023) й актуальним для процесу навчання української мови як іноземної. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти (Рада Європи, 2020, 106–107) також акцентується на ролі, яку відіграє література в навчанні іноземних мов, визначаючи її як потенційний засіб формування комунікативної і міжкультурної компетентностей: використання художнього слова у навчанні мов є важливим в освітньому і особистісному зростанні.

Зважаючи на те, що формування міжкультурної комунікативної компетентності є головною метою навчання іноземної мови (Lassnigg, 2015, 51) і української відповідно (Щвець, 2019, 28), важливо розглянути можливість інтегрування автентичних художніх текстів у процес навчання української мови як іноземної. Зрештою, з раннього дитинства, володіючи рідною мовою, ми маємо можливість читати або слухати різні літературні твори: народні ка-

зки, оповідання, легенди, байки тощо, які становлять цінну спадщину нашої власної культури. Подібним чином, добираючи відповідні художні твори, ми можемо сприяти набуванню студентами необхідних знань про різноманітні форми культурного самовираження. З огляду на вищевикладене, вважаємо, що автентичні художні тексти володіють навчальним потенціалом, необхідним для успішного формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів-славистів у процесі опанування українською мовою як іноземною. Проте, як показує практика, не всі автентичні тексти можуть бути залучені у процес іншомовної підготовки і мати позитивний навчальний ефект. Питання добору автентичного художнього матеріалу для мовного курсу постає особливо гостро і його неможливо оминути в межах цього дослідження.

3.3 Критерії добору автентичних художніх текстів для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів-славистів

Фахівці визначають основними критеріями автентичності текстів актуальність змісту і функціональність мовного матеріалу, на якому вони побудовані (Редько, 2022, 157). Ці критерії пов'язані зі спрямованістю текстів на їх використання у реальному житті і різних сферах спілкування. Комунікативна зорієнтованість процесу навчання української мови як іноземної, а саме тенденція на інтегроване оволодіння мовою і культурою народу передбачають урахування функціонального призначення автентичних художніх матеріалів для читання. Тому, їхня доцільність у процесі формування міжкультурної комунікативної компетентності має узгоджуватися із наступними чинниками. Тексти для читання повинні сприяти отриманню культурологічних знань, які слугують підґрунтям для іншомовної навчальної діяльності з формування комунікативних навичок і вмінь; реалізовувати іншомовне спілкування у різних соціально-комунікативних сферах на рівні, що асоціюється з рівнем підготовленості студентів (Мазурик, Антонів та ін., 2020). Важливо, щоб дібрані автентичні художні тексти забезпечували використання мовних засобів, які сприяють формуванню міжкультурної комунікативної компетентності. Автентичні художні матеріали мають давати можливість студентам самостійно семантизувати нові мовні одиниці і розвивати здібності з'ясовувати їх значення та функції, щоб використовувати у іншомовній комунікації (Violetta, 2015, 76). Матеріали для читання мають стимулювати розвиток оцінних суджень у студентів і створювати можливості орієнтуватися в іншому лінгвосоціальному середовищі (Kremel et al., 77).

Спираючись на вищенаведені критерії і вимоги, відбувався добір автентичних художніх текстів для курсу “Українська мова як іноземна. Базовий рівень А2”, що викладається в Інституті славистики університету Інсбруку. Матеріалом для читання було обрано книгу Христі Венгринюк “Легенди Чернівців від чорної вівці”. Книга написана для “читачів молодшого, середнього і старшого шкільного віку та їхніх батьків” (Венгринюк, 2017, 2). Однією з умов успішної імплементації автентичних художніх матеріалів у навчання іноземної мови є його доступність в мовному аспекті (Щепанська, 2022, 68). Мова книги, адресованої дитячій аудиторії, передбачає використання “простой” лексики, нескладних синтаксичних конструкцій. Це є актуальним у процесі опанування студентами українською мовою як іноземною і

відповідає рівню їх іншомовної підготовленості (Мазурик та ін., 2020). Відтак, невисокий рівень складності тексту допомагав уникати надлишкової фрустрації у студентів, пов'язаної з перешкодами у розумінні змісту, а отже, підтримував позитивну мотивацію до навчання. Жанр легенди передбачає невеликий за обсягом текст із завершеною композиційною структурою. З методичної точки зору, обсяг художнього матеріалу для читання дозволяє ефективно організувати самостійну роботу студентів на підготовчому етапі. Невеликий за розміром текст не вимагає великих часових витрат на прочитання, презентує порцію нового лексичного і граматичного матеріалу та дозволяє оптимально організувати роботу з текстом на занятті. Ще однією, на наш погляд, дидактичною перевагою обраного художнього твору є аудіопідтримка текстів, яка частково надана видавництвом у комплекті з друкованою версією. Решта аудіоматеріалів нами була створена самостійно. Фонетичні знання і навички є складником мовного компоненту міжкультурної комунікативної компетентності (Tronsoco, 2010, 84). Відповідно, комплексна робота з автентичними художніми текстами сприяє інтегрованому набуванню необхідних лінгвістичних знань і формуванню комунікативних умінь у різних видах мовленнєвої діяльності (Станкевич, 2016, 238).

Книга “Легенди про Чернівці” презентує культурологічні знання про Буковинський край – регіон у західній Україні, його історію, народні звичаї, реалії, цінності. Зміст легенд побудований на принципі діалогу культур. Принагідно зазначимо, що діалог культур є однією з важливих форм культурної динаміки. В наш час неможливо віднайти жодної країни, народу або нації, які в тій чи іншій мірі не були залучені до системи міжнародних взаємозв'язків та не відчували б впливу інших культур (Редько, 2022, 88–90). Відомо, що Україна і Австрія мають спільну історію за часів Австро-угорської імперії, саме тому, назви і зміст легенд наповнені реаліями, які є спільними для обох культур, української і австрійської. Наприклад, назви вулиць, закладів, будівель, парків у місті: Ring-Platz (Центральна площа), кав'ярня “Габсбург”, будівля Шіфа тощо. Це надає підґрунтя для порівняння, співставлення, розвитку у студентів-славістів оцінних суджень, котрі допомагають їм орієнтуватися у новому іншомовному середовищі і коректно будувати міжкультурну комунікацію. Підсумовуючи, зазначимо, що обрані нами тексти відповідають критеріям актуальності змісту і функціональності мовного матеріалу та узгоджуються з викладеними вище вимогами.

3.4 Контент-орієнтована технологія як спосіб інтеграції автентичних художніх текстів у процес навчання української мови як іноземної

З педагогічної точки зору, використання автентичних художніх текстів спрямоване на досягнення кількох цілей. По-перше, вони сприяють розширенню знань студентів про світ. По-друге, це допомагає студентам розуміти та спілкуватися з представниками різних культур і спільнот. По-третє, це зменшує поширення упереджень, стереотипів, і, по-четверте, допомагає оцінити естетичні прояви і ставлення самого автора, представника іншого культурного середовища (Siaj & Farrah, 2018, 26). Упровадження автентичних художніх текстів у процес навчання іноземної мови і української зокрема, не слід ототожнювати з процесом

викладання власне художніх текстів. Використання автентичних художніх текстів, як й інших засобів навчання, має бути дидактично і методично виправданим і відбуватися в межах певної технології навчання.

У пост-комунікативну епоху (Richards & Rodgers, 2001, 4) контент-орієнтована технологія розглядається фахівцями як одна з найбільш перспективних в сфері навчання мов і яка не втратить свої лідируючі позиції і у майбутньому (Madrid Fernández & García Sánchez, 2001, 108). Як стверджують фахівці, контент-орієнтована технологія поєднує навчання мови в контексті, з орієнтацією на зміст. Таким чином, увага зосереджена на сутності або значенні змісту, який розглядається, а вивчення самої мови є побічним. Це означає, що мова, яка вивчається, виступає інструментом навчання, засобом пізнання змісту предмета (Brinton & Master, 1997, 82). З огляду на зазначене, вибір контент-орієнтованої технології став оптимальним методичним рішенням у площині досліджуваної проблеми.

Інтеграція автентичних художніх текстів у процес навчання в межах контент-орієнтованого навчання забезпечує активне здобуття студентами культурологічних і лінгвістичних знань у процесі читання художніх творів, роботи над змістом, набуваючи необхідного досвіду міжкультурного спілкування, обговорюючи тему, проблему, характеризуючи героїв, висловлюючи власне ставлення до прочитаного, співвідносячи і порівнюючи культурні традиції і цінності обох країн.

Робота з автентичними художніми текстами в межах контент-орієнтованої моделі навчання відбувається у двох фазах: підготовчій і творчій. У підготовчій фазі здійснюється знайомство з твором (прочитання), перевірка розуміння його змісту та лінгвістична робота з текстом. Навчальні дії зорієнтовані на формування мовних навичок в межах теми твору, набуття необхідних культурологічних знань для реалізації міжкультурного спілкування. Наведемо кілька прикладів.

1. Фрагменти рецептивних вправ на перевірку розуміння змісту твору:

1) **Інструкція.** Прочитайте легенду “Прут”. Оберіть правильну відповідь:

1. Болгари називали річку:

А Порада

Б Бурат

В Прут

2) **Інструкція.** Прочитайте речення. Позначте Так, якщо інформація відповідає змісту, або Ні у протилежному випадку і скорегуйте речення:

	Речення	т а к	н і
1	На горі жила родина білих овечок		
2	Овечка оселилася у центрі міста в низині		
3	Бідних людей раніше називали чернь		

2. Фрагменти рецептивно-репродуктивних мовних вправ:

1) **Інструкція.** Прочитайте легенду “Прут”. Знайдіть в тексті і выпишіть синоніми до слова “швидкий” в одну колонку. Знайдіть у словнику антоніми до поданого слова. Порівняйте відповіді у парах:

Швидкий	
синоніми	антоніми

2) **Інструкція.** Гра “Вгадай слово”: поясніть значення одного з поданих слів, не називаючи його.

Слова: цікавинка, ‘газда, чародій, музика.....

3) **Інструкція.** Складіть сенкан (5 рядковий вірш) про Чернівці, користуючись лексикою з легенд 1, 2 і 3. Схема вірша:

1 іменник

2 прикметники

3 дієслова

1 речення

1 слово (іменник, прикметник, прислівник або дієслово)

Метою творчої фази є формування у студентів мовленнєвих умінь у процесі виконання комунікативних завдань, які сприяють оволодінню механізмами міжкультурного спілкування в усній та письмовій формах. На цьому етапі роботи зі змістом переважають мовленнєві продуктивні вправи і завдання. Наведемо приклади.

1. **Інструкція.** Уявіть, що ви учасник культурного проєкту “З батьківщиною в серці”. Створіть допис “Легенди мого краю” для сайту проєкту: #legends@at.ua

2. **Інструкція.** Уявіть, що ви автор подкасту про місцевий фольклор. Підготуйте і проведіть інтерв’ю з жителями Буковини і Тіролю про цікавини рідного краю.

3. **Інструкція.** Уявіть, що ви житель Чернівців. Підготуйте і проведіть міні-екскурсію містом (1 об’єкт за вибором: Садгора, Шіфа театр) для друга з Австрії.

Кожна фаза роботи зі змістом художнього тексту передбачає використання таких форм роботи: індивідуальна, парна, групова. Залежно від виду роботи над текстом в межах запропонованої моделі використовуються методи вправління, пояснення й евристичної бесіди у підготовчій фазі. Творча фаза асоціюється з використанням інтерактивних методів, адже діалог культур передбачає насамперед взаємодію учасників спілкування. Відтак, дискусія, рольова гра, метод проєкту, сторітеллінг є актуальними для цього етапу. Принагідно зазначимо, що пропонована модель навчання забезпечує студентам завдяки дібраному змісту текстів можливість отримувати тематичну інформацію від своїх співрозмовників, зважаючи на їхні комунікативні потреби, а також надавати їм аналогічні відомості про особливості життя у своїй країні. На наше переконання, таке спрямування навчання вмотивовує комунікативну діяльність студентів, адаптуючи поступово до умов реального міжкультурного

спілкування. Відтак, працюючи зі змістом автентичних художніх текстів, відбувається взаємопов'язане навчання мови та культури, що і є метою формування міжкультурної комунікативної компетентності.

4. Методологія дослідження

4.1 Інструменти дослідження

З метою перевірки ефективності використання автентичних художніх текстів як засобу формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів у процесі навчання української мови як іноземної були застосовані якісні методи дослідження (McMillan & Schumacher, 2001). Програма наукової розвідки включала інтерв'ю відкритого типу викладачів для вивчення досвіду і ставлення педагогів до залучення художніх текстів у мовні курси і української як іноземної зокрема. Дослідження ставлення студентів до використання автентичних художніх текстів у процесі навчання, а також рівня їхньої зацікавленості процесом опанування навичками міжкультурної комунікації здійснювалося за допомогою опитування. Зразок анкети подано у додатку. Отримані результати дали нам підстави для формулювання висновків щодо ефективності інтеграції автентичних художніх текстів у мовний клас для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів.

Використання автентичних художніх текстів відбувалося у змодельованому навчальному середовищі за допомогою контент-орієнтованої технології. Усі навчальні дії учасників навчання ґрунтувалися на роботі зі змістом автентичних художніх матеріалів і спрямовані на взаємопов'язане набуття соціокультурних і мовних знань, розвитку комунікативних навичок, необхідних для реалізації іншомовного спілкування в міжкультурному просторі.

4.2 Учасники дослідження

Процес навчання з використанням автентичних художніх матеріалів відбувався у межах курсу “Українська мова як іноземна. Базовий рівень (A2)”. Учасниками дослідження стали 12 студентів-славістів Інституту славистики університету Інсбруку.

В опитуванні щодо використання автентичних художніх матеріалів у процесі навчання української мови як іноземної взяли участь 19 студентів-славістів (12 студентів університету Інсбруку та 7 студентів університету Ґраца). 8 педагогів, які викладають слов'янські мови як іноземні в університетах і школах Австрії, було залучено до інтерв'ю щодо використання автентичних художніх матеріалів у мовних курсах.

4.3 Процедура дослідження

Початковий етап дослідження передбачав проведення інтерв'ю педагогів з метою вивчення їхнього досвіду використання автентичних художніх матеріалів у навчальному процесі. Результати бесід з викладачами надали нам інформацію щодо ставлення до цього засобу навчання, а також труднощі, які виникають під час інтеграції художніх текстів у навчання іноземної мови. Були з'ясовані їхні особливості процесу добору текстів для читання

в межах мовного курсу.

Основний етап. Добір художніх текстів для мовного курсу української як іноземної здійснювався з урахуванням думки викладачів та на основі поданих вище критеріїв і завдань. Нами було обрано книгу для дітей і дорослих Христі Венгринюк “Легенди про Чернівці від чорної вівці”. Робота з текстами відбувалася в літньому семестрі 2023 систематично в межах курсу “Українська мова як іноземна. Базовий рівень (A2)” відповідно до розробленої двох-фазової моделі контент-орієнтованого навчання.

Завершальний етап. Наприкінці літнього семестру 2023 було проведено опитування студентів-славістів щодо їхнього ставлення до залучення автентичних художніх текстів у курс української мови як іноземної.

5. Результати дослідження

Отримані результати засвідчили, що використання автентичних художніх текстів у навчанні іноземних мов і української зокрема, є актуальним і ефективним засобом формування міжкультурної комунікативної компетентності. Так, 75 % викладачів залучають автентичні художні матеріали (як поетичні, так і прозові) у мовні курси. 84% освітян відмітили їхню дидактичну цінність для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів. Переважна більшість респондентів (81%) зазначили, що робота з художніми текстами сприяє підвищенню мотивації до навчання. Водночас, викладачі (72% опитуваних) зазначили, що художній текст може викликати труднощі у розумінні змісту, що є причиною фрустрації студентів, а саме: згасання інтересу до читання автентичної літератури, зниження рівня навчальної мотивації.

Спостереження за навчальними діями з художніми текстами на засадах контент-орієнтованої технології засвідчили помітний прогрес у розвитку комунікативних умінь студентів, зменшення кількості хезитаційних пауз під час спілкування, розширення словникового запасу і покращення фонетичних навичок і вмій. Це було продемонстровано студентами під час проведення усного іспиту наприкінці семестру, частина завдань якого передбачала комунікацію за змістом прочитаних легенд. Тематика і види навчальних завдань, сконструйованих на принципі діалогу культур, сприяли підвищенню рівня їхньої зацікавленості процесом навчання, набуттю культурологічних знань і досвіду міжкультурного спілкування.

Досить показовими є дані проведеного опитування серед студентів. Загалом, переважна більшість респондентів висловили позитивне ставлення до використання автентичних художніх текстів на заняттях, незважаючи на труднощі, пов’язані з розумінням змісту, які виникали у підготовчій фазі. Результати відповідей на деякі питання анкети проілюстровані нижче:

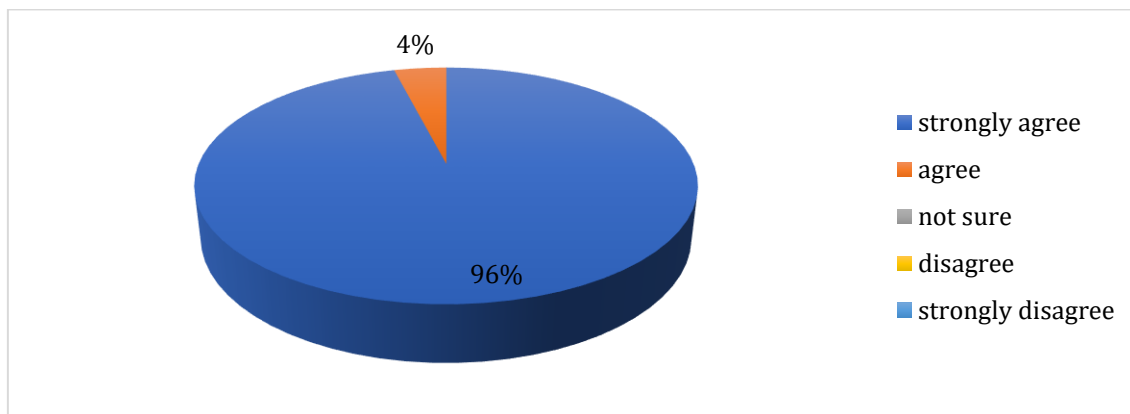

Рис 1: Твердження: використання автентичних художніх текстів важливе для процесу опанування мовою

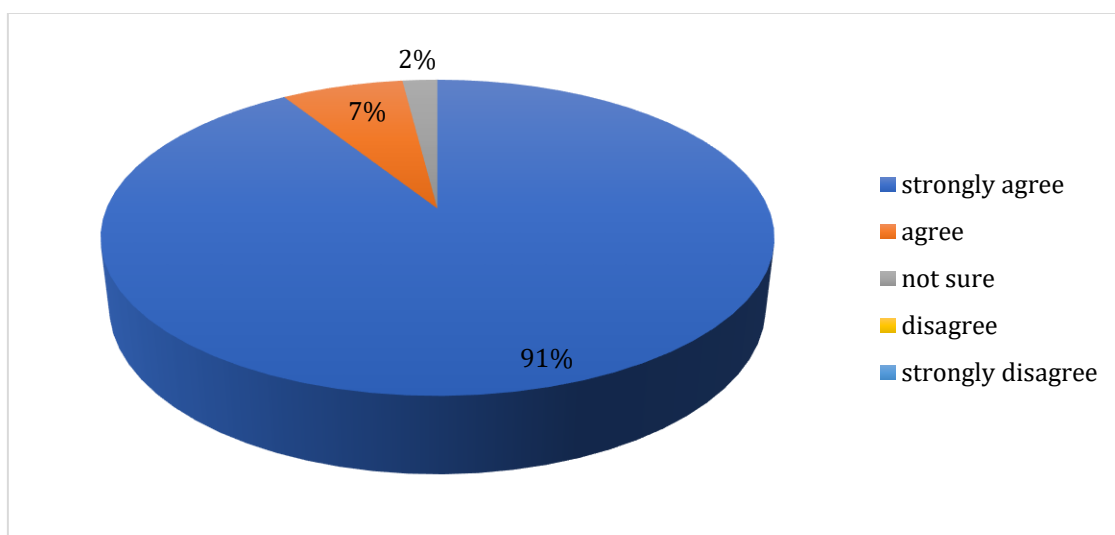

Рис 2: Твердження: мені подобається говорити і порівнювати українську і свою культуру

Беручи до уваги результати проведеного дослідження, ми маємо змогу відповісти на питання, які спрямовували хід нашого наукового пошуку. Отже, по-перше, автентичні художні тексти є потужним дидактичним засобом для формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів і, по-друге, інтеграція художніх матеріалів для читання сприяє підвищенню мотивації до навчання. Робота зі змістом в межах контент-орієнтованої технології навчання дозволяє здійснити роботу пофазово, отримуючи позитивну динаміку з формування міжкультурної комунікативної компетентності в цілому.

Незважаючи на очевидні переваги, наше дослідження має певні обмеження. Слід зазначити, що досвід роботи з автентичними художніми матеріалами в мовному курсі викликає певні труднощі у студентів, пов'язані, насамперед, з розумінням змісту. Про це свідчать як результати опитувань (43% респондентів відмітили, що мають деякі труднощі з розумінням змісту особливо на початковому етапі), так і спостереження за процесом навчання. На наш погляд, завдання викладача полягає в організації ефективної роботи саме у підготовчій фазі, нівелюючи можливі перешкоди у розумінні змісту заздалегідь шляхом надання додаткових пояснень і приділяючи більше часу саме роботі з новим лексичним матеріалом в

аудиторії. Водночас, учасники опитування зауважили, що, попри деякі труднощі з розумінням змісту, вони отримували задоволення від його обговорення і набування знань про невідоме для них культуру через мову, яку вони вивчають.

6. Дискусія і висновки

Проведене дослідження порушило два важливі питання. Насамперед, це необхідність переосмислення дидактичної доцільності використання автентичних художніх матеріалів як доволі традиційного засобу навчання мови в контексті нових пріоритетів іншомовної освіти і викладання української як іноземної зокрема. Інша проблема пов'язана із потребою інтеграції автентичних художніх текстів як значущого додаткового ресурсу до навчального підручника для реалізації комунікативно спрямованого навчання і формування міжкультурної комунікативної компетентності. Дані проведеного дослідження свідчать на користь імплементації автентичних художніх матеріалів як засобу формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів на засадах контент-орієнтованої технології навчання. На наш погляд, запропонована технологія може слугувати суттєвим теоретичним і практичним підґрунтям для освітян з ефективною реалізацією процесу навчання української мови як іноземної. Методичні рекомендації щодо добору автентичних художніх матеріалів і фаз роботи з ними допоможуть викладачам зробити процес навчання ефективним, мотивуючим і різнобічним. Так, автентичні художні тексти рекомендовано добирати з урахуванням культурологічного спрямування змісту і орієнтацією на формування міжкультурної комунікативної компетентності студентів. Тексти для читання мають забезпечувати здатність здійснювати іншомовне спілкування у різних соціально-комунікативних сферах. Добір автентичних текстів доцільно реалізовувати враховуючи рівень іншомовної підготовленості студентів (Рада Європи, 2020, Мазурик та ін., 2020). Матеріали для читання мають створювати можливість для самостійного опанування учасниками навчального процесу мовним матеріалом і розвивати здібності використання здобутих мовних знань в іншомовній комунікації. Також слід обирати автентичні художні тексти, що стимулюють розвиток оцінних суджень студентів і формують уміння орієнтуватися в іншому лінгвосоціокультурному середовищі. Процес роботи з автентичними художніми текстами рекомендовано здійснювати на засадах компетентнісно-орієнтованого підходу до навчання в межах контент-орієнтованої технології. Вона передбачає дві фази. У підготовчій фазі варто сфокусувати роботу над змістом в лінгвістичному аспекті, а також набуттям студентами необхідних культурологічних знань для реалізації міжкультурного спілкування. У творчій фазі рекомендовано надавати перевагу виконанню комунікативних завдань, які зорієнтовані на оволодіння механізмами міжкультурного усного і письмового спілкування.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у сталому залученні автентичних художніх текстів (прозових і поетичних) у навчання української мови як іноземної в курсах просунутого рівня, адаптуючи еkleктичні пост-комунікативні педагогічні технології (Richards & Rodgers, 2001) до потреб здобувачів освіти і сучасних тенденцій в сфері навчання іноземних мов.

Бібліографія

- Amer, A. (2003). Teaching EFL/ESL literature. *e Reading Matrix*, 3(2), 63–73.
- Apsari, Y. (2014). The Use of Authentic Material in Teaching Reading Comprehension. *Eltin Journal*, 2(2), 88–94.
- Berardo, S. (2006). The use of authentic materials in the teaching of reading. *e Reading Matrix*, 6(2), 60–69.
- Borysko, N. = Бориско, Н. (2000). Теоретичні основи створення навчально-методичних комплексів для мовної міжкультурної підготовки вчителя іноземних мов: Автореф. дис. докт. пед. наук, К, Київський національний лінгвістичний університет. [Teoretychni osnovy stvorennya navchal'no-metodychnyh kompleksiv dlya movnoii mizhkul'turnoi pidhotovky vchytelya inozemnyh mov: avtoref. dys. ... dokt.ped.nauk, K. – Theoretical grounds for creating educational methodical sets for linguistic intercultural training of a foreign language teacher: abstract of PhD in Pedagogy Thesis. K., Kyiv National Linguistic University].
- Brinton, D. M. & Master, P. (Eds.) (1997). *New Ways in Content-Based Instruction*. TESOL Inc.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters.
- Council of Europe (2020). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume*. Council of Europe Publishing. <https://tinyurl.com/mwa24e5>
- Daskalovska, N & Dimova, V. (2012). Why should literature be used in the language classroom. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 46, 1182–1186.
- Deardorff, D. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241–266.
- Dehtyarova, T., Dyadchenko, H., Skvarcha, O. = Дегтярова, Т., Дядченко, Г., Скварча, О. (2020). *Українська мова як іноземна. Елементарний курс: навчальний посібник* / Т. О. Дегтярова, Г. В. Дядченко, О. М. Скварча. Сумський державний університет. [Ukrainian language as foreign. Elementary course: manual, Sumy state university].
- Duolingo Language Report (2022). <https://blog.duolingo.com/2022-duolingo-language-report/> (7.12.2023)
- Kostrysya, N. = Костиця, Н. (2017). Лінгвокультурологічний підхід до вивчення української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, Вип.13. [Lingvokul'turolohichniy pidhid do vuvchennya ukraiins'koi movy yak inozemnoi. – Linguocultural approach to teaching Ukrainian language as a foreign. *Theory and practice of teaching Ukrainian language a foreign*, V.13]. <http://publications.lnu.edu.ua/collections/idex.php/ukrinos/article/view/1973> (14.08.2023)
- Kochan, I., Matsyuk, Z., Turkevych, O. = Кочан, І., Мацюк, З. & Туркевич, О. (2022). *Основи методики викладання української мови як іноземної: навч. посіб.* Світ. [Osnovy metodyky vykladannya ukraiins'koyi movy yak inozemnoyi: navch. pos. – *The principles of methodology of teaching Ukrainian as a foreign language*: manual. Svit]
- Kramsch, C. (2000). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford University Press.
- Kramsch, C. (2023). Foreword: Authenticity in Our Times. In Will et al., *Authenticity across Languages and Cultures: Themes of Identity in Foreign Language Teaching and Learning*, Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781800411050> (04.08.2023)
- Kremel, B., Eberharter, K., Konrad, E., Guggenblicher, E., Moser-Frötscher, D., Ebner, V. & Spött, C.I (2023). The CEFR Companion Volume: Opportunities and Challenges for language assessment. *DiSlaw – Didaktik slawischer Sprachen*, Special Issue, 65–83.
- Lassnigg, L. (2015). Competence-based education and educational effectiveness: A critical review of the research literature on outcome-oriented policy making in education. *Sociological Series. Institute for Advanced Studies Vienna*. <https://irihs.ihs.ac.at/id/eprint/3852/> (11.08.2023)
- Lázár, I. (2003). *Incorporating intercultural communicative competence in language teacher education*. European Centre of Modern Languages - Council of Europe Publishing.
- Madrid Fernández, D. & García Sánchez, M.E. (2001). Content-based Second Language Teaching. In García Sánchez, M.E., (ed.), *Present and Future Trends in TEFL* (101–134). Universidad de Almería.
- Mazuryk, D. = Мазурик, Д. (2022). *Українська мова для іноземців. Крок за кроком*. Фоліо. [Ukrainian language for foreigners. Step by step. Folio].
- Mazuryk, D., Antoniv, O. Voiko, H. & Synchak, O. = Мазурик, Д., Антонів, О., Бойко, Г. & Синчак, О. (2020). *Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник*. IHKOC. [Standartyzovani vymohy: rivni volodinnya ukraiins'koyu movoyu yak inozemnoyu

- A1-C2. Zrazky certyfikatsiynyh zavdan': posibnyk - Standardised requirments: levels of Ukrainian as a foreign language A1-C2. Examples of certified assignments: manual. "INKOS"].
- McKay, S. (2001). Literature as content for ESL/EFL. In M. Murcia (Ed.), *Teaching English as a second/foreign language* (319–331). Heinle & Heinle.
- McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2001). *Research in Education; Conceptual Introduction*. Longman.
- Nazarevych, L. & Havdyda, N. = Назаревич, Л. & Гавдида, Н. (2017). *Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні B1– B2), 2-е видання; змінене й доповнене*. ФОП Паляниця В. А. [Ukrainian language for foreigners. Practice book (Levels B1-B2), 2nd edition. FOP Palyanytsa].
- Red'ko, V. = Редько, В. (2022). Шкільний підручник іноземної мови: проектування, конструювання, апробація: монографія. Педагогічна думка [Shkil'niy pidruchnyk inozemnoyi movy: proyektuvannya, konstruyuvannya, aprobatsiya: monohrafiya.- School foreign language textbook: projecting, constructing, approbation: monograph. Pedagogichna dumka].
- Red'ko, V., Sorokina, N., Smovzhenko, L., Onats, O. & Chyzhevsky, B. (2023). Situational Foreign Language Instruction in Competency-Based Learning Framework: Ukrainian Experience. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(5), 637–657.
- Richards, J. C. & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
- Savignon, S. (2001). Communicative language teaching for the twenty- first century. In M. Murcia (ed.), *Teaching English as a second/foreign language* (12–28). Heinle & Heinle.
- Savviduo, C. (2004). An integrating approach to teaching literature in the EFL classroom. *Internet TESL Journal*, 10(12), 63–71.
- Short, K.G. (2011). Building bridges of understanding through international literature. In A.W. Bedford and L.K. Albright (eds.), *A Master Class in Children's Literature: Trends and Issues in an Evolving Field*. Urbana, IL: National Council of Teachers of English, 130–148.
- Shcherans'ka, Kh. = Щепанська, Х. (2022). Лінгвокультурна адаптація художнього тексту під час вивчення української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, 16. 66–73. <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrinos/article/view/3722> (31.07.2023) [Linguo cultural adaptatsiya hudozhnyoho tekstu pid chas vyvchennya ukraïns'koyi movy yak inozemnoi. – Linguo cultural adaptation of fiction text in learning Ukrainian as a foreign language. Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language. Issue 16, 66–73].
- Shvets', N.D. = Швець, Г. Д. (2019). Теорія і практика навчання української мови іноземних студентів гуманітарних спеціальностей : монографія. Фенікс. [Teoriia i praktyka navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv humanitarnykh spetsialnostei : monohrafiia. – Theory and practice of teaching Ukrainian to foreign students majoring in Humanities: monograph. Feniks].
- Siaj, R. N. & Farrah, M. A A. (2018). Using Novels in the Language Classroom at Hebron University. *Journal of Creative Practices in Language Learning and Teaching (CPLT)*, 6(2), 22–29.
- Stankevych, N. = Станкевич, Н. (2016). Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності в курсі української мови як іноземної: теоретичний і практичний аспект. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць*. Львівський національний університет імені Івана Франка, 12, 232–242. [Vzaiemopoviazane navchannia vydiv movlennievoi diialnosti v kursy ukrainskoi movy yak inozemnoi: teoretychnyi i praktychnyi aspekt. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi : zb. nauk. prats.* – Integrated teaching types of learning activities in the course of Ukrainian as a foreign language: theoretical and practical aspect. Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, V.12, 232–242].
- Stryker, S., & Leaver, B. (1997). *Content-based instruction in foreign language education: Models and methods*. Georgetown University Press.
- Troncoso, C.R. (2010). The effects of Language Materials on the Development of Intercultural Competence. In B. Tomlinson and Y. Masuhara (eds.) *Research for Materials Development in Language Learning: Evidence for Best Practice* (82–102). Continuum International Publishing Group.
- Tsisar, N. = Цісар, Н. (2012). Читабельність текстів у курсі української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць*. Львівський національний університет імені Івана Франка, Вип. 7, 181–186. [Chytabelnist tekstiv u kursy ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi : zb. nauk. prats.* – Texts readability in the course of Ukrainian as

a foreign language. Theory and practice of teaching Ukrainian as a foreign language. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, V. 7., 181–186].
 Venhrynyuk, KH. = Венгринюк, X. (2017). *Легенди Чернівців від чорної вівці*. Книги. [*Lehendy Chernivtsiv vid chornoi vivtsi. – Legends of Chernivtsi from a black sheep*. Knyhy – XXI.
 Violetta, K. (2015). The Use of Literature in the Language Classroom: Methods and Aims. *International Journal of Information and Education Technology*, 5(1), 74–79.
 Will, L., Stadler, W. & Eloff, I. (2023). *Authenticity across Languages and Cultures: Themes of Identity in Foreign Language Teaching and Learning*, Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters.
<https://doi.org/10.21832/9781800411050>

Додаток

Questionnaire

Read the statements below and mark the grid that corresponds with your attitude to it:

No	Statement	Strongly agree	Agree	Undecided	Disagree	Strongly disagree
1	Using authentic texts is important for language learning					
2	I am interested in reading authentic Ukrainian texts					
3	Reading authentic Ukrainian texts helps me to expand my vocabulary					
4	Reading authentic texts makes me closer to “real” language: understand the structure and how it functions					
5	I feel easy to discuss the content of authentic texts					
6	Reading authentic texts helps me to learn more about the country, people, traditions					
7	Reading authentic literature is boring					
8	I consider reading authentic texts challenging					
9	I would like to read more Ukrainian literature in the language course					
10	I enjoy talking and comparing Ukrainian and my cultures					